

SLOVENCİ V PRVI POLOVICI 19. STOLETJA

Spet pod starimi oblastniki

Po odhodu Francozov leta 1813 je prišlo ozemlje Ilirskih provinc spet pod Habsburžane, ki so obnovili oblast in ponovno odprli svoje urade. Pregarjali so ljudi, ki so prijateljevali s Francozi, zato je moral šolo, kjer je poučeval zapustiti Valentin Vodnik. Vseeno pa niso odpravili vsega kar so uvedli Francozi. Zemljiškim gospodom niso vrnili pravice do sojenja, še naprej so lahko sodila le državna sodišča.

Gospodarske spremembe in prvi parni stroji

Leta 1818 je v Trst priplul prvi parnik in naslednjem desetletju so k nam prišli tudi parni stroji. Prvega so postavili leta 1835 v Ljubljani. Čez nekaj let so začeli graditi železnico od Dunaja proti Trstu. Leta 1864 je vlak prvič peljal po slovenskem ozemlju od Gradca proti Celju. Proga Dunaj – Trst je bila v celoti zgrajena leta 1857. pomembno vlogo so ohranile fužine, ki so vedno teže tekmovali z novimi sodobnimi železarnami. Kljub mnogim tehničnim in industrijskim pridobitvam, pa se je življenje počasi spreminjalo. Kmetje so sicer sadili nove poljščine, uporabljali nova orodja... vendar zemlja še vedno ni bila njihova in še vedno so morali plačevati davke in opravljati tlako. Bili so zelo nezadovoljni in so vse glasneje zahtevali odpravo fevdalizma. Napredek pa na Slovenskem še zdaleč ni bil tako hiter, kot v razvitejših območjih habsburške monarhije. Posamezniki so zaskrbljeno opozarjali na zaostanek in pozivali k učenju ter posnemanju gospodarsko spretnih in uspešnih.

Narodno in kulturno gibanje pod absolutizmom

Avstrijski cesar in minister (Matternich) sta se trdno držala sklepov dunajskega kongresa. Vladal je absolutizem, policija je budno pazila, da ljudje niso govorili o politiki, posebna služba (cenzura) pa je pregledala vsak časopis, knjigo in sliko da nebi kdo objavil kaj takega kar oblastem ni bilo po volji. avstrijske oblasti niso nič kaj prijazno gledale na slovenske izobražence, ki pa jih je bilo vse več (šola). Veliko je bilo tudi študentov, ki so študirali na univerzi na Dunaju. V slovenskem narodnem in kulturnem gibanju sta se izoblikovali dve skupini-**Prešernov** in **Bleiweisov** krog. V Prešernovem krogu so bili zbrani nekateri najpomembnejši izobraženci tedaj, med njimi tudi Matija Čop. Prepričani so bili, da morajo Slovenci pridobiti predvsem meščanstvo in izobraženstvo, zato so menili da morajo ustvarjati književnost za po njihovem okusu. Prešernu je to v resnici tudi uspelo. Bleiweis je bil drugačen, predvsem praktičen človek. V njegovem krogu so bili ljudje, ki so menili da morajo Slovenci gospodarsko napredovati, če se hočejo postaviti po robu velikim sosedam. Posebno pozornost so namenili kmetom, ki so jih z raznimi časopisi spodbujali k napredku v kmetijstvu ter jim vcepljali ljubezen do slovenskega jezika. Prešernov in Bleiweisov krog sta različno gledala na to kaj Slovenci potrebujejo, vendar sta se pri tem dopolnjevala. Oboji so prispevali k temu, da se je slovensko narodno gibanje krepilo, vse bolj se je uveljavljalo tudi ime **Slovenci**.

Ilirizem in gajlica

Ilirizem je bil doma na hrvaškem, njegovi voditelji pa so se zavzemali za povezovanje med Slovenci, Hrvati in Srbi, saj bi se skupaj lažje uprli Nemcem, Madžarom in Turkom. Dokazovali so, da se morajo združiti v en narod in ustvariti enoten ilirski jezik. Voditelj tega

gibanja je bil **Ljudevit Gaj**. Pod vplivom ilirskega gibanja se je uveljavil Gajev rokopis **gajlica**, ki ga nekoliko spremenjenega uporabljamo še danes.